

Mikszáth Kálmán BAROSS GÁBOR

(Részlet a Magyar Szalon, 1887. februári számából)

Mikor feljött képviselőnek, ügyes szónok volt, valószínűleg elég jó vidéke jogász is, de alig hiszem, hogy túlságosan sűrűn lett volna odáig liaisonja (viszonya) a gazdasági tudományokkal, Minden országgyűlésre szokott feljönni így vagy egy tucat új ember, mindegyiknek otthon nagy a híre, helyi tekintély és - magától értetlik - kitűnő hazafi. A fellépés a fővárosban aztán, a rettenetes egy próba. Van, aki e próbánál elsüllyed, mint a színpadon ismeretlen színész, ki véletlenül rálépett arra a készülékre, mely a szellemeket vissza szokta transzportálni az alvilágba, és eltűnik, mielőtt alkalma jutott volna, hogy szerepének első szavát elmondja. Igaz, van olyan is, ki a vidéken kicsinek tűnt fel, Pesten pedig egy ideig ragyog - olyan, mint némely hőstenor, ki igen közönséges otthon és az utcán, de ha gazdag fegyverzetben megjelenik a színpadon, rajta felejt a szemét az egész hölgyvilág. Ezek is kis idő múlva eltűnnek, igen kevés az, ki a repertoáron tartja magát. Baross Gábor ilyen volt. De mennyi munka, mennyi önmegtartózkodás, mennyi erő és mennyi tehetség árán!

Akkor ismertem én meg, mikor már a ház jegyzője és egyik mérvadó embere volt a Szabadelvű Pártnak. Az Újvilág utcában lakott kis hónapos szobában, olyanban, milyent az első éves jogászok szoktak kibérelni. De azért abból a kis szobából intézte az összes képviselőválasztásokat és a legnagyobb urak nem restelltek oda fáradozni. Ez a hónapos szoba - pedig lakott ilyenben talán 70 hónapon át is - hozzátartozik a biográfiájához, és aki megérteni akarja az egész embert, annak ezt is számításba kell vennie.

Ezen a ponton a legtöbb ember már értékesíteni kezdi helyzetét, az egyik szűkségből, a másik türelmetlenségből, a harmadik hiúságból. A hónapos szobában ritkán fér meg egy is, ez képezi a vesztlüket. Mert a hatalom nem olyan, mint a tükör, amely ha ezer darabra tör is, azért minden darab úgy szolgál, mint az egész; a hatalom csak mint egész szép. Az igazi ambiciózusok

egyszersmind türelmesek is, megvárják, míg az egész kinnálkodik.

*

Mikor Baross Gábor kinevezték államtitkárnak, a legtöbb ember mosolygott. Mikor kinevezték miniszternek, nem mosolygott többé senki.

Kik először megszűntek mosolyogni, azok voltak, kik legjobban kitanulhatták: a hivatalnoktársai.

Négy évvel ezelőtt láttak megérkezni a minisztériumba egy aránylag fiatalembert, a külseje nem valami kellemes, magatartása katonás, nem kímélte önmagát, de másokat sem kímélt. Reggel 8 órakor már ott ült az asztalánál és esti 9 órakor még elnökölt a tanácskozányokban. Se a magyar bürokráciából, se a magyar parlamentből ilyen még nem került ki, mert soha magyar chauvinistában (hazafiban) kevesebb magyar temperamentum nem volt, mint ebben. Rövid idő alatt észreveték, hogy ez a laikus határozottan és céltudatosan halad ott, hol a szakférfiak megbotlottak, és látták, miként pontosulnak össze végre a kezében a kormányzati ág összes ügyei. A hivatalnok urak gyorsan megadták magukat.

Baross Gábor akkor győzött a bevallott ellenségeskedésen, de legyőznie kellett még azt az erőt, mely a csendes irigységben és a megrögzött előítéletben van - a fiataloknak ezek az igazi opponensei! Mikor ez idén válságos körülmények között Baross Gábor a pénzügyi bizottság előtt védelmezte közlekedési politikáját, az a szkeptikus (hitetlenkedő) testület is beismerte, hogy itt egy erővel és egy tehetséggel áll szemben. Vagy négy évig hallgatott - mikor először szólt, elcsodálkoztak, mit tanult ez idő alatt. Azon a napon és azon a helyen lett miniszter. Elmondhatja, mint a katonák, hogy az ellenség színe előtt szerezte rangját. Így lesz az ember árvaszéki ülnökből miniszter.

Ha van otthon, aki ilyen, küldjed fel bátran, tisztelt megyei dzsentri - de jól megérts, ilyen legyen ám!

